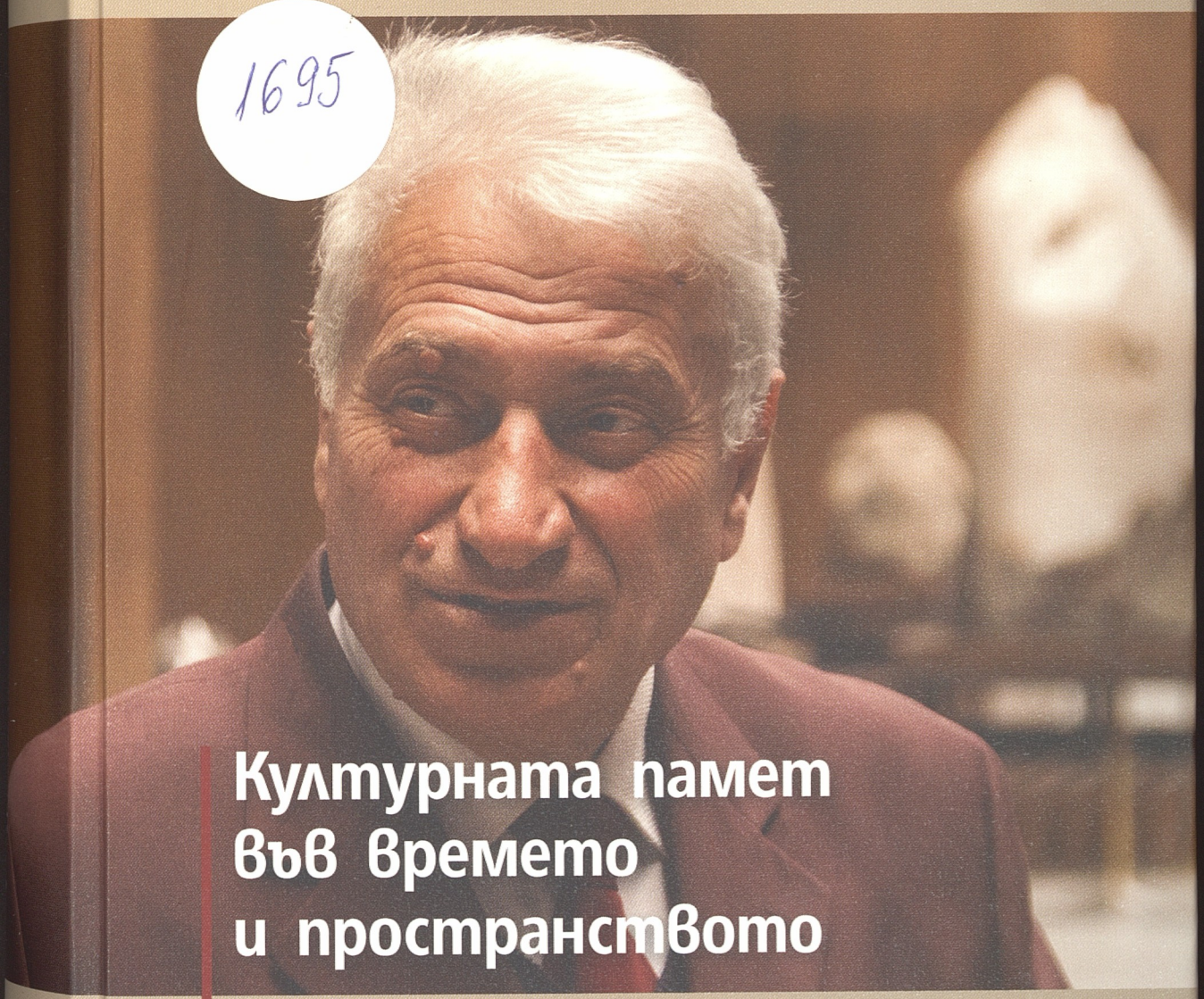
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА“

1695

Културната памет във времето и пространството

Сборник, посветен на 65-годишния юбилей на проф. д.изк.н. Симеон Недков

Университетско издателство
„Св. Климент Охридски“

1695

Културната памет във времето и пространството

Сборник,
посветен
на 65-годишния
юбилей
на проф. д.изк.н. Симеон Недков

София, 2018
Университетско издателство
„Св. Климент Охридски“

15289
БИБЛИОТЕКА
Археологически музей
ПЛОВДИВ

© 2018 Петър Филипов Миладинов, съставител
Десислава Лилова, научен редактор
© 2018 Десислава Васова, художник
© 2018 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-954-07-4426-1

СЪДЪРЖАНИЕ

MERCES VIRTUTIS LAUS EST

АНИ ГЕРГОВА
Проф. д.изк. Симеон Недков и катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ 15

ИСКРА АРСЕНОВА
Като кажем Симеон Недков, разбираме музеология. Като кажем музеология, разбираме Симеон Недков 33

ВЕСЕЛА ЦОКЕВА
Библиография на публикациите на проф. д.изк. Симеон Недков 39

МУЗЕЯТ В ИСТОРИЯТА / ИСТОРИЯТА В МУЗЕЯ:

АНГЕЛА КОНЛАН
Възникване на университетските музеи и колекции в Европа 55

ЕЛЕНА СТЕПАНОВА
Первые музеографические сочинения в России (XVIII–XIX вв.): историко-культурный экскурс. 62

ЕВГЕНИЙ САЧЕВ
Въведение в предисторията на музейната дейност в България. 74

БРАНИСЛАВА МИХАЙЛОВА/ЗАХАРИНКА БАЧЕВА
Развојот на музејската дејност во Република Македонија 100

ГЕОРГИ ВЪЛЧЕВ
По следите на един неосъществен културен проект – Музей на Възраждането и Инвалиден дом в София 107

ИВА СТОЯНОВА
Възрожденската мисия на българския музей 120

СОНЯ СЕМЕРДЖИЕВА
Напрестолният кръст на Григорий Доростоло-Червенски във фонда на Регионалния археологически музей – Пловдив 132

СИМЕОН МИЛЬОВ
За началото на музейното дело в Пернишка област 139

ЗЛАТОЗАР БОЕВ
Националният природонаучен музей в периода 1942–1947 година – трудно възстановяване, мъчително развитие 149

ИЛЯ ПРОКОПОВ
Откраднатото монетно съкровище от с. Галатин, Врачанска област или как идентификацията пази достоянията на българската история 158

НИКОЛАЙ НЕНОВ
Индустриалното наследство като визуален разказ в колекциите на българските музеи 166

МУЗЕЯТ В (ПОСТ)ДИГИТАЛНИЯ СВЯТ: НАЧИНИ НА УПОТРЕБА

ОЛЯ ХАРИЗАНОВА
Музеите vs постдигиталния свят 177

МИЛА САНТОВА
Музеи, дефиниции... Какво се случва днес в схващането за музея? 193

ИВАНКА МАВРОДИЕВА
Социалните мрежи: социален капитал за библиотеките и музеите 203

ЕЛИЦА ЛОЗАНОВА-БЕЛЧЕВА
Проследяване на музейната проблематика във водещите ресурси за наукометрични изследвания – Web of Science, SCOPUS и SCImago Journal & Country Rank 215

СИЛВИЯ СТАНЧЕВА
Музеят в представите на поколение Z 232

ЕДУАРД ГЕШЕВ
Дигиталното поколение и музеите 241

ПЕТЪР МИЛАДИНОВ
Кръжок „Виртуален музей“ – студентските интерпретации във виртуалното пространство 256

ИВАН ХРИСТОВ
Приложение на облачните технологии в музеите 262

ПЕТЪР ДЕЛЧЕВ
Дигитализация на културното наследство в българските музеи и галерии 272

КИРИЛ КАМБУРОВ
Museite.com – онлайн платформа на електронно периодично издание в областта на музеите и музеология 280

ПЕТЯ ГЕОРГИЕВА/ПЕТКО ГЕОРГИЕВ
Културно-историческото наследство на Пловдив във виртуалното пространство 288

МУЗЕЯТ И ПАЗАРЪТ: СТРАТЕГИИ ЗА РАЗВИТИЕ

КРЪСТЕ БОГОЕСКИ
Смислата на музейот како „културна екологија“ 303

ТАМАРА ЮРЕНЕВА
Музей на рубеже XX–XXI веков: основные тенденции развития 307

ТАНЯ МАРЕВА
Музей-музейни сбирки: срещи в миналото, предизвикателства днес (по материали от Смолянска област) 314

МАДЛЕН ЯНЕВА-ГЕОРГИЕВА
Актуални проблеми при комуникация с музейните публики 329

МАРИАНА АСЕНОВА
Методика за маркетингово проучване на музеи и галерии 349

ЕКАТЕРИНА ЦЕКОВА
За съвременната професионална подготовка на музейните екскурзоводи – програма за квалификационен курс 360

СОНЯ АЛЕКСИЕВА
Научните издания и публикации като PR на българската музейна практика 374

СВЕТЛА ДИМИТРОВА
Харчлъкът е желателен, но не е задължителен: Международният панаир на традиционните занаяти в ЕМО „Етър“ 386

АНАСТАСИЯ ГЕОРГИЕВА
Културно-историческото наследство на Бяла Черква като ресурс за развитието на туризма 399

МИЛЕНА КАТОШЕВА
За някои дарения в къща-музей „Димитър Димов“ – Национален литературен музей 406

БИЛЯНА ПОПОВА
Временните изложби в Регионален етнографски музей – Пловдив: възможност за културна комуникация 415

ХРИСТО ХАРИТОНОВ
Музеоложки еskиз върху историческата метрология и етноложкия елемент в нея 424

ИСТОРИЯ И ПАМЕТ: ПЕРСОНАЛНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПРОЕКЦИИ

ЧАВДАР ПОПОВ
Джото ди Бондоне и Мануел Панселинос. Различия в онтологията на образа (сравнителен анализ) 437

ХРИСТО МАТАНОВ
Разпиляното съкровище на великия кан. Към въпроса за ранната история на Дунавска България 458

СЪБКА БОГДАНОВА
За проучванията на славянската ръкописна традиция на „Пандектите“ на Никон Черногорец 462

ХРИСТО ТЕМЕЛСКИ
Архиепископ Йосиф Соколски (опит за биографично-исторически портрет) 475

МИЛКАНА БОШНАКОВА
Неизвестни писма на Климент Шапкарев до Васил Пасков от края на XIX и началото на XX век 488

ДИМИТЪР ЦАНЕВ
Възрожденският историк Иван Унджиев 501

СТОЯН АТАНАСОВ
За делниците на дълголетника Тодор Боров 506

АНЕТА ДОНЕВА
Академик Стоян Аргиров – виден български археограф и палеограф 517

ТОДОР МИШЕВ
Тодор Живков и „Възродителният процес“ в учебниците по история (в края на XX-началото на XXI век) 524

ЙОРДАН ПЕЕВ
Мохамед Абду – един от „отците“ на реформацията в исляма 541

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО: ИЗСЛЕДВАНИЯ, ПРАКТИКИ, ПОЛИТИКИ

ЕЛКА БАКАЛОВА, АННА ЛАЗАРОВА
Църквите-музеи: институции, консервация и режим на посещение 553

ИВАН КАБАКОВ
Информираният избор в областта на културното наследство 566

ВАСИЛ ГЮЗЕЛЕВ
Флорентинската следа в българското минало 574

НАКО СТЕФАНОВ
Британската колониална политика в периода на първоначалното натрупване 594

СТЕФАН СИМЕОНОВ
Руското военно разузнаване в България (1879–1912 г.) 608

ТРЕНДАФИЛ МИТЕВ
Българското емигрантско училище в Америка между двете световни войни 614

ЛЮБОМИР ОГНЯНОВ
Съветски документи от 1948–1949 година за политическата ситуация в България и настроенията в българската армия 642

МАРИЯ СТОЙЧЕВА
Франция – политически предприемач в културния сектор? 651

МИРЕЛЛА ДЕЧЕВА
Изкуство в злато и сребро 667

ЖЕЛЯЗКО СТОЯНОВ
За възприятието на миналите култури 688

ИВАН ЕВТИМОВ
Четенето 694

ЛОКАЛНО И ГЛОБАЛНО: ИНТЕГРАЦИОННИ ПРОЕКТИ И МЕСТА НА ПАМЕТТА

ИНГРИД ШИКОВА
Размисли върху диференцираната интеграция в Европейския съюз 723

СОФИЯ ВАСИЛЕВА
Дейност на ЮНЕСКО за стимулиране на културното сътрудничество в Балканския регион на Европа 735

НИКОЛА АВРЕЙСКИ
Предизвикателствата пред културното многообразие на Европа 745

ПЕТЪР СТОЯНОВ
Граници, гранични райони и лимология: съвременни предизвикателства 760

ЗАХАРИЙ ДЕЧЕВ
Българското краезнание като научно организирана система 771

ЦВЕТАНКА ПАНЧЕВА
Политематичност и интердисциплинарност в краеведските изследвания в България след Освобождението (според публикациите в „Периодическо списание на Българското книжовно дружество“) 786

АНГЕЛ ЯНКОВ
Землищните спорове в миналото като извор за местната история и култура (по един пример от Долен Рупчос) 806

ВЯРА БЕЛЕВА
Тревненската възрожденска къща – архитектура, интериор, дърворезбена украса . . 819

БОРЯНА ХРИСТОВА
Щрихи към книжовния живот на Габрово и Габровско през XVII–XIX век 833

МАРИЯ ВОДЕНСКА
Проблеми на фестивалния туризъм в град Казанлък 843

ТЕХНОЛОГИИ И БИБЛИОТЕКИ: ДИГИТАЛНИ КОЛЕКЦИИ И УЕБ АРХИВИ

МАРИЯ АВРАМОВА/МИЛЕНА МИЛАНОВА
Концептуалният модел за функционалност на библиографските данни IFLA LRM: средство за осигуряване на интеграционни процеси в библиотеки, музеи и архиви 857

БИЛЯНА ЯВРУКОВА/ДИАНА МАРИНОВА/ ЕКАТЕРИНА ЯНКОВА
Опитът на УБ „Св. Климент Охридски“ в областта на дигитализация и организацията на дигиталните колекции 871

ЮРИ ТОДОРОВ
Проблеми на електронното архивиране. 883

ЕЛИ ПОПОВА
Мястото на Теренна практика 2 в модерното образование по специалност Библиотечно информационни науки: резултати, опити, перспективи 893

ЕЛЕНА КОЙЧЕВА
Информационно документиране на академични длъжности и дисертации в НАЦИД 904

РЕНИ МАРЧЕВА
Опазването на специалните колекции и функциите на професионалния консерватор 917

САВИНА ЦОНЕВА
Регионална библиотека „Априлов–Палаузов“ (Габрово): от миналото към бъдещето 926

Вместо предговор

Към кой свят се отнасят времето и пространството? Към материалния свят, защото само физическите тела заемат място в пространството. Мястото и пространството са качества на физическия, на проявения свят, т.е на света на формите. Да се запитаме тогава какво означава културна памет и пространствена ли е културната памет? Сама по себе си тя е безпространствена.

Културната памет намира своето място в пространството под формата на артефакти, събирани, съхранявани и изследвани. Музеите и музеологията са лична кауза на професор Недков, като причината се крие в любовта, с която той се отнася към тези институции и към тази наука. Подобна е и любовта му към всички преподаватели, уредници, учени и студенти и причината е в едно от качествата на моя учител, а именно, че всички сме на първо място хора. Когато бяхме студенти, проф. Недков подходи към нас по начин, който издаваше обичта му да работи с млади хора и да ни приема заради, и въпреки спецификите на младостта ни.

Това е любов, подобна на културната памет, без физически качества, но намираща отражение в създаването на приятелства и приятели. Списъкът на авторите в този сборник е кратък списък на приятелите на Симеон Недков. Преди седемнайсет години непринудеността на професора докосна и съставителя на този сборник. Честта да пиша тези редове е неизмерима, но съм щастлив, че любовта и признателността ми към моя учител намериха форма във времето и пространството с тази книга.

Осемдесет и един автори споделят познанията си в различни области на науката: история, информационни науки и технологии, политика и институционален мениджмънт – обединени около идеята за културната памет, но най-вече ангажирани от признателност към юбиляря. Вярвам, че сборникът ще докосне бъдещите поколения и те ще усетят съдбовността на контактите с конкретни хора в определено време и пространство, за оформянето на техния мироглед. Благодаря на целия екип, който помогна за материализирането на тази идея. Благодаря на проф. Недков, че беше до мен през годините на израстване в Университета.

Приятно четене, читателю и честит юбилей, учителю

Културно-историческото наследство на Пловдив обединява обществените институции във виртуално пространство

Петя Георгиева, Петко Георгиев

Развитието на съвременните обществени институции, осигуряващи достъп до културно-историческото ни наследство, е обвързано с развитието на съвременните информационни технологии. Като общ ресурс и общо благо, културното наследство е обща отговорност да бъде съхранено. Материално или нематериално, то е нашето наследство от предишните поколения и наследството, което ще оставим ние на поколенията след нас.

Защитата на културното наследство е преди всичко от компетенцията на националните, регионалните и местните органи, субсидирани от Европейския съюз.

Във връзка с кандидатурата на Пловдив за „Европейска столица на културата през 2019 г.“, дейностите на местната политика през последните години са пряко свързани с опазването на културно-историческото наследство, както и с неговото адекватно популяризиране. Така през 2015 г. стартира проект „Дигитално културно-историческо наследство на Община Пловдив“, чиято цел е провеждане на първата програма за дигитализация на движимото и недвижимото културно наследство на Пловдив, град на над 8000 години, като от каменно-медната епоха (IV–III хил.пр.н.е.) животът в града не е прекъсвал, което го нарежда сред най-древните постоянно обитавани градове в света.

Предпоставки за реализиране на Проекта. Същност на Проекта

Още от 2007 г. културното наследство е приоритет в работните програми на ЕС. Това се подчертава от всички заинтересовани страни в областта на културното наследство в Декларация, засягаща новото отношение към Европа: „Европа като политическо образувание трябва

да признае ценността на културното наследство. Културното наследство разкрива какво е означавало да бъдеш европеец в течение на времето. То е мощен инструмент, който създава чувство за принадлежност сред и между европейските граждани“[1]. Така написано, настоящото съобщение декларира обща европейска ценност за всяко културно наследство, независимо дали е създадено на местно или национално ниво, защото минава отвъд границите и общностите. Именно „Съобщението на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите“ през 2014 г. прави преглед на наличната информация за икономическите и социалните въздействия на културното наследство (по данни на ЕС за 2013 г. 52 % от европейските граждани са посетили поне един исторически паметник, 37 % – музей или галерия в своите държави, докато 19 % са посетили исторически паметник или обект в друга държава от ЕС[2]), както и планове за подобряване базата от знания и данни, проучват се предизвикателствата и възможностите за отрасъла на културното наследство. Съобщението описва още и наличните мерки за укрепване политиката на сътрудничество на различни равнища, както и проекти, подкрепящи моделите за управление на наследството.

От друга страна, според Съобщението технологиите имат изключително голяма икономическа стойност за всеки един отрасъл. Продуктът от дигитализираното културно-историческото наследство може да бъде използван както с туристически цели, да привлича повече национални и чужди туристи, така и да развива образователното съдържание на документалното съдържание.

В тази връзка, през 2015 г. стартира проектът „Дигитално културно-историческо наследство на Община Пловдив“, финансиран от Програма BG08 „Културно наследство и съвременни изкуства“, финансов механизъм на Европейското икономическо пространство. Основна цел е дигитализация на движимото и недвижимото културно-историческо наследство от фондовете на едни от най-важните културни институции на Община Пловдив, които са и основни партньори по проекта: РНБ „Иван

[1] **Съобщение** на комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и комитета на регионите: За интегриран подход към културното наследство на Европа. В: *EUR- Lex: Достъп до правото на Европейския съюз* [онлайн] 22.07.2014. [Прегледан на 20.09.2017]. Достъпно от: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=COM%3A2014%3A477%3AFIN

[2] **Съобщение** на комисията до Европейския парламент…

Вазов – Пловдив, Регионален археологически музей – Пловдив, Регионален исторически музей – Пловдив, Регионален етнографски музей – Пловдив, Градска художествена галерия – Пловдив, Общински институт „Старинен Пловдив“.

Целевите групи, към които проектът е насочен, се делят на четири групи:

1. Научно-изследователска група: изследователи, студенти, музейни и научни специалисти, работещи с документи от културното наследство;
2. Обществени институции: културните и научни институции в Пловдив;
3. Етническа общност: младежи от ромски произход, които са обучени да провеждат дигитализацията на ромската култура;
4. Обществеността: жители и гости на Пловдив, които ще се запознаят по-добре с културната история на града, както и граждани, желаещи да задълбочат двустранните и многостранните отношения между представителите на българската култура и тези от Исландия, Кралство Лихтенщайн и Норвегия.

По време на проекта е създаден дигитален център с две постоянни локации и четири мобилни станции за дигитализация, ситуирани в партньорските културни институции. Това подобрява достъпа до музейните колекции и архивните ресурси.

Културното наследство има голям капацитет за насърчаване на социалното сближаване и интеграция чрез вдъхване на нов живот на занемарени райони, създаване на работни места на местно равнище и насърчаване чувството за общност. Поради тази причина, в рамките на проекта е проведена етнографска експедиция в етническите квартали на град Пловдив, в резултат на което е дигитализирано ромското културно наследство. Към края на месец април 2017 г. проектът завършва успешно с 50 000 дигитални обекта, представящи материалното и нематериалното културно наследство на Пловдив[3].

Тази обща дигитална платформа, обединяваща пловдивските културни институции виртуално, си има своя предистория и първоинициатива. Още през 2012 г. стартира съвместната работа по цифровизация на колекции и обекти, свързани с богатото културно-историческо наслед-

[3] **Проект** „Дигитално културно-историческо наследство на Община Пловдив [онлайн]. [Прегледан на 01.10.2017]. Достъпно от: http://digital.plovdiv.bg.

ство на Пловдив и региона. В работен порядък цифровизираните обекти се подготвят и обединяват по определени тематики с достъп през общ портал. Това се прави с цел окрупняване, стандартизиране и представяне в мрежата на регионалното културно-историческо наследство на тематичен принцип. Тогава инициатор на проекта е Пловдивската народна библиотека в сътрудничество с Регионален исторически музей – Пловдив, Градска художествена галерия – Пловдив, Държавен архив – Пловдив. Проектът е с наименование „Регионален агрегатор на цифровизирани културно-исторически обекти от Пловдив“[4] и днес порталът работи именно като регионален агрегатор на цифрови културно-исторически артефакти, базиран на стандарта, използван от европейското цифрово хранилище Europeana. За целта е използвана технологичната разработка на Регионалната секция на Институт по математика и информатика при БАН, която гарантира съвместимост на данните за включените обекти.

През следващите години продължават съвместните дейности, свързани с дигитализацията на обекти от културното и историческо наследство на Пловдив. Постепенно се стига до идеята за надграждане на вече работещите механизми и обезпечаването им чрез проектните възможности на европейското икономическо пространство.

С водещата роля на РНБ „Иван Вазов“ е създадена работна група от ръководители и експерти от пловдивските културни институции, които поставят принципното начало на проекта, разглеждан в настоящия доклад, и предизвикват вниманието на местната власт. Тази работна група заседава и работи в сградата на Народната библиотека в продължение на няколко месеца. Изборът на град Пловдив за Европейска столица на културата 2019, както и приоритетното развитие на културните политики в града са в основата на осъзнатата необходимост от такова начинание. Чрез съвместни усилия и с експертната роля на Община Пловдив се стига до там, че през март 2015 г. Пловдив стартира първия проект за дигитализация на движимото и недвижимото културно наследство от подобен мащаб.

Именно през 2015 г. започва да действа Работен план за културата на ЕС, който предоставя възможност за засилване на сътрудничеството между държавите членки в рамките на Отворения метод на координация (ОМК) с приоритетна област – културното наследство[5]. В рамките на

[4] **Цифрова** библиотека от колекции на пловдивски културни институции [онлайн]. [Прегледан на 01.10.2017]. Достъпно от: http://plovdivartefacts.com/

[5] **Съобщение** на комисията до Европейския парламент…

ОМК се включват подобряването на базата от знания и данни за политиките, иновациите в областта на управление на наследството и оптималното използване на структурните фондове и други програми на ЕС.

Изпълнение на Проекта

За изпълнението на дейностите по дигитализиране на движимото и недвижимото културно-историческото наследство на Пловдив се създава екип от партньорските организации по Проекта. Персоналът, отговарящ за провеждането на дигитализацията включва 7 експерти „Културно-историческо наследство“ и 7 експерти „Дигитализация“, като един от тях трябва да бъде от ромски произход.

Първата група експерти – от „Културно-историческо наследство“, имат отговорността за определяне на обектите, които ще се дигитализират, за създаването и въвеждането на техните метаданни.

Втората група експерти, тези от „Дигитализация“, носят отговорността за провеждането на самата дигитализация: контролиране качеството на дигитализацията – стандарти за качество, определени от самите културни институции, партньори по Проекта.

Заложените проектни дейности вървят по план и се изграждат два дигитални центъра и четири мобилни дигитални станции. Единият дигитален център се помещава в сградата на Регионална народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив, а другият – в сърцето на стария град на Пловдив, на ул. „Цанко Лавренов“ № 10. В рамките на дейността е предвидено извършването на консервационно-реставрационни, строителни и художествени дейности в сградата, тъй като към момента на стартиране на Проекта тя е в много лошо състояние.

Ефективното функциониране на изградените дигитални центрове е осигурено с един техен управител и двама IT специалисти. Дейността на управителя е свързана с цялостната администрация и управление на дигиталните центрове, докато IT специалистите поддържат компютърните конфигурации и функционирането на сървърите.

Съобразно нуждите на останалите партньори по проекта и спецификата на артефактите и колекциите, намиращи се в техните фондове, се закупува техника, формираща 4 броя мобилни станции за дигитализиране, намиращи се в партньорските организации (Регионален етнографски музей, Регионален исторически музей, Регионален археологически музей и Градска художествена галерия).

Спецификата и сложността на закупената техника изисква експертите да преминат обучение за нейното правилно и ефективно използване. Респективно, в рамките на тази дейност се организира едномесечно обучение, разпределено в няколко ключови модула.

В стационарния дигитален център, разположен в РНБ „Иван Вазов“, се извършва дигитализацията на книги и документи, докато центърът в ОИ „Старинен Пловдив“ извършва триизмерна дигитализация на артефакти от колекцията на къщите-музеи в Стария град. В стационарните дигитални центрове се извършва и допълнителна обработка и съхранение на вече дигитализираните единици.

Към момента на стартиране на проекта Дигиталният център на Народната библиотека е оборудван с чернобял букскенер на немската фирма ZEUTSCHEL и цветен букскенер на френската фирма i2s ONYX – ергономична, високоскоростна и икономична машина за дигитализация във формат А2 и резолюция 400x400 dpi.

Една от мобилните станции, Регионален археологически музей, е оборудвана с висококачествени скенери A3 COPYBOOK COBALT и Мобилен 3D скенер ARTEC EVA, както и скенер за негативи, фототехника за оборудване на фотостудио, настолен компютър и лаптоп FUJISTSU LIFEBOOK A555. Тази техника е от изключително значение за качественото заснемане на артефактите и обектите, за да може резултатът да бъде напълно задоволителен откъм представителност на едни от най-ценните български съкровища във виртуална среда.

Дооборудването на дигиталния център в Библиотеката със скенер Quartz A0 – SUPRSCAN и фотостудио, например, позволяват фокусирането ни към движими културно-исторически ценности със специфични физически особености и характеристики. Такива библиотечни материали влизат в състава на следните колекции: Български исторически архив, Редки и ценни книги, Картографски издания, Листова графика, Портрети и снимки, Продължаващи издания 1878–1944 г. и др.

Оборудването с качествена техника позволява изпълнение на основните дейности по дигитализация на движимото културно наследство: заснемане на схеми и планове; триизмерно лазерно сканиране на предмети; дигитализация на документи, архиви и книги; дигитализация на движимо културно наследство – картини, скулптури, предмети на бита, дрехи и различни други артефакти от колекциите на партньорските музеи и галерии; дигитализация чрез фотографиране и звуко- и

видеозаписване на обичаи и артефакти, свидетелстващи за културното наследство и традициите на ромското население.

Триизмерно лазерно и геодезическо сканиране е предвидено и за недвижмите паметници на културата от национално значение: Къща Клианти, Антова къща, Къща Ламартин, Къща Андрея Георгиади (Хаджикалчева къща), Къща Бирдас, Жълтото училище, Къща Хиндлиян, Къща Куюмджиоглу (Етнографски музей), Къща на Д. Георгиади, Къща Стамболян, Къща Недкович, Къща на д-р Чомаков, Къща Нишанян, Данчова къща, Къща Павлити, Часовникова кула Сахат тепе, Гимназия Д. Благоев (Св. св. Кирил и Методий сега), Къща Ов. Степанян – къща на телевизията, Училище П. Р. Славейков – ул. П. Р. Славейков 5, Античен театър, Небет тепе, Хисар капия, Одеона, Акведукт, Източната порта, Комплекс от перестилна сграда „Ейрене“, Вътрешни крепостни стени, Външни крепостни стени, Голямата базилика, Малката базилика.

В рамките на една от основните дейности по проекта е предвидено разработването и внедряването на единна система, включваща всички дигитализирани единици на културно-историческото наследство. Към всяка дигитализирана единица системата прибавя и тъй наречените метаданни, или информация за самата единица. Единната система може да се споделя от всички партньорски институции, като позволява и бъдеща актуализация с обекти, дигитализирани и след приключването на проекта. Съобразно проектните цели, единната система функционира от една страна като виртуален музей, достъпен за широката общественост, а от друга, като електронен архив на партньорските институции.

Резултати и популяризация

В средата на 2017 г. културно-историческото наследство на Община Пловдив се реализира успешно във виртуална среда, което позволява на емблематични пловдивски обществени институции да покажат на широката публика колекции, които до момента не са били известни, като по този начин ще ги популяризират и се надяват да бъде засилен и научно-изследователският интерес към тях[6].

Колекциите, представени в общата дигитална платформа, непрекъснато се попълват от партниращите организации и постоянно увеличават броя си. Към края на септември 2017 г. те имат следния вид.

[6] ***Проект*** *„Дигитално културно-историческо наследство на Община Пловдив* [онлайн]. [Прегледан на 01.10.2017]. Достъпно от: http://digital.plovdiv.bg.

РНБ „Иван Вазов“ Пловдив е включена с богата гама от категории, над 25 000 дигитални единици:

– Книги – колекцията представя палеотипи, славянски първопечатни издания и първите печатни книги на български език от XVI до края на XVIII век, българска възрожденска книжнина, устави на професионални организации от Пловдив, първи издания на класиците на българската и чужда литература, първи преводи, книги със старинна и оригинална подвързия и отпечатани по особен начин, издания с необикновен формат.

– Периодични издания – От особено значение са вестниците и списанията от Източнорумелийския период: в-к „Марица“ – първият български вестник след Освобождението, „Народний глас“, „Независимост“, „Положение“, „Съединение“, „Южна България“, „Народът“, „Ред“, „Самозащита“, „Борба“, „Борба за кокал“, „Вестниче“, „Наука“, „Зора“, „Училищен дневник“, „Земледелец“ и т.н., както и колекцията Периодика от Възраждането.

– Картографски издания – „Карта на санджак Филибе“ от 1819 г. и 1876 г., „План на град Пловдив и околността“, 1827 г., „План г. Филипополя“ от 1878 г., Планове на град Пловдив от Йосиф Шнитер и др.

– Графични издания – 127 дигитални единици от художествени щампи, литографии, офорти, гравюри, листова графика, плакати, оригинални картини, пластики, пана, проекти на монументални произведения.

– Архиви – Документите обхващат периода от XVII до XX век, като най-многобройни са от втората половина на XIX век – времето на активната национална църковна борба, в която град Пловдив, след Цариград, е играл най-значителна роля. Тук се намират архивите на видни политически, стопански и културни деятели от епохата на българското Възраждане, а така също и на забележителни общественици, писатели и културни дейци след Освобождението.

– Фотографии – портрет на лице, групов портрет, снимка на събитие и снимка на обект. Портретите на лица формират една основна част от фонда, сред тях има единични и уникални портрети на български възрожденски дейци, религиозни водачи, държавници, политици, монарси, военни, революционери и цивилни граждани, свързани с българската история (Васил Левски, Йоаким Груев, Найден Геров, Любен Каравелов, Захари Стоянов, НЦВ Фердинанд, НЦВ Борис III).

– Нотни издания

Регионален археологически музей – Пловдив, участва със 7 000 единици, от тях[7]:

– 6183 бр. от негативи (черно-бели)
– 19 бр. от диапозитиви (цветни)
– 798 бр. цифрови снимки (цветни)

Дигитализираните единици от РАМ по фондове съответно са:

№	Фонд	Общ брой	Съотношение
1	Античен	2815	2361 – от негативи; 454 – дигитални снимки
2	Нумизматичен	775	Всички от негативи
3	Обменен	1	Всички от негативи
4	Средновековен	799	544 – от негативи; 255 – дигитални снимки, колекция „Възраждане“
5	Праистория	134	45 – от негативи; 89 – дигитални снимки
6	I хилядолетие	19	Всички от диапозитиви
7	Научен архив	2457	Всички от диапозитиви

Дигитализираните негативи от фонд „Научен архив“ на РАМ – Пловдив, представляват кадри на етапи от теренните разкопки на някои от най-значимите обекти в Пловдив – бул. „Лиляна Димитрова“, бл. 23, „Подлез Археологически“, както и архивът „Пловдив – снимки от балон, 1998 г.“

Изцяло дигитализирана е колекцията „Възраждане“, принадлежаща към Средновековен фонд, както и находки и експонати от обекти в Пловдив и региона:

– Обект ул. „Капита Райчо“, Пловдив
– Обект бул. „Лиляна Димитрова“, бл. 21 и бл. 23, Пловдив
– Обект ул. „Мара Гидик“ № 14, Пловдив
– Обекти Подлез „Археологически“ и Подлез „Тримонциум“ Пловдив
– Обект „Филипопол“ Пловдив
– Обект „Музея“ Пловдив
– Обект „Стоматология“ Пловдив
– Обекти „Форум–Изток“ Пловдив и „Форум–Запад“ Пловдив
– Обекти „Небет тепе“, Джандем тепе“, „Бунарджика“ Пловдив
– Обекти надгробна могила „Каменица“, местност „Гъстите могили“ Пловдив, нодгробна могила в с. Чернозем

[7] Данните са предоставени от РАМ – Пловдив, от един от изпълнителите по проекта, Елена Филадска.

– Обекти с. Баня, Карловско, с. Могилово, Чирпанско, с. Борец, Пловдивско, с. Скутаре, Пловдивско, с. Арнаутино, Старозагорско и др.

Дигитализираните находки и експонати са намерени и изкопани от археологически обекти в Пловдив и региона, някои са откупени, други – дарени.

Регионален етнографски музей – Пловдив, участва с категориите:

– „Селско стопанство“ – 775 дигитални единици
– „Занаяти“ – 948 дигитални единици
– „Тъкани и облекло“ – 1548 дигитални единици
– „Музикални инструменти и обреден реквизит“ – 1135 дигитални единици
– „Мебели и интериор“ – 739 дигитални единици
– Фототека и изобретения на изобразителното изкуство“ – 2840 единици
– „Научен архив“
– „Библиотека“

Регионален исторически музей – Пловдив, участва със следните категории:

– „Вещи и оръжия“ – 104 единици във вид на: пушка, карабина, барабанлия, сабя, шмайзер, каска, табакера, поднос за кафе, кристално шише в кожен калъф, фирмен знак, павури, манерка, факел, купа за I място по лека атлетика на А. Чочев, герб на Пловдив, кана – сувенир от Балканската война и др.
– „Снимки“ – 1474 единици – портрети, пощенски картички и др.
– „Книги и печатни произведения“
– „Художествени произведения“ – 42 единици – „Реквием“, „Утро“, „Съединението 1885 г.“, „Абаджиевата къща в Карлово“, „Портрет на Георги Димитров“, „Портрет на Кочо Честименски“, „Велчовата завера“ и др.
– „Документи“ – 6226 единици позиви, писма, списъци, заявления и др.

Градска художествена галерия – Пловдив, се включва в Проекта с:

– Живопис – 2767 дигитални единици
– Скулптура
– Графика и фотография – 2968 дигитални единици

– Приложни изкуства
– Съвременни изкуства
– Икони и църковна утвар – 574 дигитални единици

Общински институт „Старинен Пловдив“ участва с 3D визуализация на: Антовата къща, Балабановата къща, Данчова къща, Дигитален център, къща „Клианти“, къщата на Верен Стамболян, къщата на д-р Димитър Бирдас, къщата на д-р Сотир Антониади Старинна аптека музей „Хипократ“, къщата на д-р Стоян Чомаков, къщата на Касандра Баятова, къщата на Никола Недкович, къщата на Степан Хиндлиян, къщата на Филибос Нишанян, къщата на хаджи Власаки Чохаджията.

Ромско културно наследство участва с категории, като различни интервюта, заснети обучения, занаяти и празници, 10000 фотографии, както и научни и исторически документи и дела.

Във връзка популяризирането на дейностите по Проекта, както и финансовия принос на ФМ на ЕИП, се изпълняват следните дейности[8]:

1) Провеждане на 2 броя пресконференции;
2) Публикуване на 10 броя прессъобщения;
3) Публикувани 9 броя платени публикации в местни/национални медии;
4) Изработване и разпространение на 2000 броя двуезични брошури;
5) Изработване на 6 винила със стойка;
6) Изработване и поставяне на 2 броя информационни табели (билборд) и 2 броя възпоменателни табели;
7) Изработване и стартиране на двуезичен интернет сайт;
8) Създаване страница на проекта в две социални мрежи, както и публикуване на информация на сепарирани секции на интернет страниците на партньорите.

За да се засили позицията на Проекта в сферата на съхраняването, възстановяването и остойностяването на културното наследство на Пловдив, е необходимо:

[8] За проекта. Дейност 3 – Популяризиране и публичност вж: ***Стартира*** *проект „Дигитално културно-историческо наследство на Община Пловдив“* [онлайн]. [Прегледан 20.04.2017]. Достъпно от: http://digitization.plovdiv.bg/digitization/

– Местната власт да насърчава непрекъснато модернизацията на отрасъла на културното наследство, повишаването на осведомеността и привличането на нова публика;
– да се приложи стратегически подход на проекта към научните изследвания и иновациите, обмена на знания и интелигентната специализация;
– да се идентифицират нуждите от умения и да се подобри обучението на специалистите в областта на културното наследство;
– да се разшири обхватът на участниците в Проекта, за да се включат повече обществени институции, като се привлече по-висок ангажимент на частния сектор и гражданското общество.

Много е важно цифровизираното културно съдържание на Пловдив да бъде правилно управлявано, поддържано и съхранено; правилата за онлайн достъп трябва да бъдат изяснени; както и материалите да бъдат предоставяни на разположение в машинночетими формати в съответствие с отворени стандарти, с минимална разделителна способност, оперативна съвместимост и богати метаданни.

Проектът „Дигитално културно-историческо наследство на Община Пловдив“ е поредното доказателство, че наравно с библиотеките, музеите и галериите също еволюират чрез цифровизирането на сбирките на културни ценности, свързването им в отворени мрежи, че стават широко достъпни за гражданите. Те поставят публиката наравно със сбирките на културни ценности в центъра на своите дейности, като не се колебаят да проучват чувствителни и трудни въпроси и да разглеждат съвременните теми, представляващи интерес за по-разнообразна публика.

Градове като Пловдив показват също, че разумното управление на наследството може да бъде успешно и устойчиво, например чрез дигитализация на исторически сгради и чрез насърчаване на културен туризъм. Благодарение на привлекателността на тяхната градска и природна среда, обектите на културното наследство често са домакини на клъстери на културните и творческите индустрии. Включването на етническата общност е новаторска форма на управление на културното наследство, което, изхождайки от различни обществени потребности, може значително да подобри икономическия и социалния му потенциал.